

BÀI NÓI CỦA MỤC SƯ W.LAMPE KHAI MẠC TL NGÀY 20/10/1996 TẠI
OHMAR-VOU-REDEN –PARK – HỘI MỸ THUẬT GEHRDEN
“ ĐIÊU KHẮC CỦA WILFIED BEHRE”

Nhà điêu khắc W.Behre làm việc với cái vĩnh cửu bằng búa và bay. Báo Neue Presse ngày 6/05/1995 viết như vậy. Làm đá đã trở thành một nhân cách của ông, ông nói “ Đá là sự vĩnh cửu trong tôi”. Nhiều ban thờ trong các nhà thờ làm bằng đá. Ban thờ đá là trung tâm của các giáo đường của nhiều tôn giáo. Đá thiêng dựng lên không chỉ là chuẩn tắc hay sự đại diện của cá nhân thần thánh mà còn tưởng niệm người chết, nhắc nhở về chiến công, bằng chứng của một hợp đồng. Trong kinh thánh Jacob đã dùng dầu bôi lên đá (làm phép thiêng). Truyền thuyết kinh thánh dùng nó làm một đài tưởng niệm sự khai huyền. Biểu tượng đá cũng là một phẩm chất của cái vĩnh cửu và mang trong nó hơi thở của sự huyền bí. Nó không lạnh lẽo, không, có là một dạng sinh tồn – một vật sống có đời sống của mình. Khi nghệ sỹ nhắc một hòn đá lên từ đất anh ta muốn thấy nó như một phần sinh sống của trái đất và có liên hệ với mình.

Ai cũng có mong ước, khát khao về cái vĩnh hằng- đá biểu tượng nó ! Bởi W.Beher là một nhà điêu khắc bẩm sinh, ông bị thôi thúc, bị đá làm cho choáng ngợp và từ đó làm nên sự nghiệp của mình. Ông từng là một nghiên cứu sinh của nhà điêu khắc đá Nhật Bản Makoto Fujiwara người đã cấy vào câu chuyện đời ông sự say mê đá.

Với W.Beher đá vừa là hành động vừa là kết quả.

Gần Salzburg ông đã để lại một tác phẩm đá cẩm thạch bay lên từ đỉnh núi, bên cạnh một núi đá. Ông muốn tặng lại cho núi một món quà. Đá phải ở trên đỉnh vì đỉnh núi gắn với tâm hồn tinh thần của con người hơn là chân núi. Trên đỉnh núi bức tượng gắn trời và sự vĩnh hằng hơn, lánh xa cái trần tục hàng ngày. Đá - pho tượng giữ hoá cái hàng ngày và làm cho sự vĩnh cửu loé sáng hiển thị.

Sự căng thẳng sinh sôi – sáng tạo giữ cái thường ngày và sự chuyển hoá luôn trở lại trong sáng tạo của W.Beher.

Hiện nay ông đang làm một “ dải đá toàn cầu “ – bắt đầu từ 1989 ở Maschsecc ở Hannover với bảng tác phẩm đầu tiên ở hai bờ đông và tây. Ông dự định sẽ dựng các tác phẩm đá ở nhiều nước khắp quả đất và sẽ nối lại với nhau thành một “ dải băng đá toàn cầu”.

2. Nghệ thuật có thể tạo ra hình dạng, ý nghĩa và chân không hay cái vô ý nghĩa. Những gì chúng ta treo ở nhà thường không phải nghệ thuật mà là trang trí. Không có gì đáng phàn nàn. Các nhà trang trí là những người hết sức quan trọng. Song Beuys nói rằng, từ Kunst (nghệ thuật) xuất xứ từ chữ Kunden (thông báo). Như vậy nghệ thuật luôn thông báo- báo hiệu một điều gì đó. W.Beher muốn nhận cái trách nhiệm mà người ta để lại. Ông nói: “Những núi rác đối lập với những gì ta cảm nhận”, ở W.Beher nghệ thuật (Kunst) và thông báo truyền tin Kunden- Verkundigung trộn vào nhau. Vì vậy nghệ thuật của ông gắn với xã hội.

Từ tháng 1/1991 ông W.Beher bắt đầu một công việc chung với nhiều điêu khắc – dựng một tượng đài tưởng niệm các nạn nhân chiến tranh Vùng Vịnh ở Quảng trường nhà hát ở Hannover. Các tảng đá là biểu hiện của hoà bình và lời cảnh báo về sự hoà giải, tất nhiên vẫn với một hơi thở xuyên qua đời thường.

Hoặc như: Đầu năm 1990 những người qua đường ngạc nhiên về một cây Noel bị bỏ dân bằng rìu. Sau công việc nặng nhọc thì người ta có một ván nằm cho những người vô gia cư. Nghệ thuật biểu hiện sự bất công gào thét và cho thấy còn có cái gì đó nữa khác hơn, đẹp hơn.

Hoặc như một ví dụ khác một hệ giếng phun ở nơi những người mù thường gặp nhau ở Hannover mà ông làm năm 1992. Hòn đá này ngày đêm thì thấm và thành sự định hướng cho những người mù, tạo điều kiện tham gia vào cuộc sống. Nghệ thuật của W.Beher gây ấn tượng mạnh cho tôi, đó cũng là lần đầu tiên tôi đặt đá vào mối quan hệ với sự sống.

Vì vậy W.Beher chủ yếu làm việc ngoài trời dưới mắt nhìn của du khách người đi dạo và người qua đường, nói chuyện với họ, một chị bán hàng ở quán bên cạnh hay một chuyên gia máy tính, một công nhân hay một bác sỹ... nhiều

người lần đầu tiên nhìn thấy người nghệ sỹ làm việc cũng vất vả như mình. Điều đó tạo điều kiện hiểu biết lẫn nhau cho phép nghệ thuật trao đổi tranh luận.

Nước thường tương quan với đá, hai yếu tố nguyên thủy luôn đóng một vai trò quan trọng trong sáng tạo của W.Beher như : Giếng Phun- Đá- Mặt Trời ở triển lãm này. ý tưởng ở đây là năng lượng mặt trời sẽ vận hành nước. Nếu trời nắng nước sẽ chảy. Trò chơi của mây và nắng sẽ điều tiết lượng nước. Nước chỉ chảy ra từ đá khi trời nắng vào ban ngày. Nắng gắt nhất thì nước chảy tối đa. Trò chơi mây – nắng quyết định lượng nước chảy trên đá từ bình minh đến hoàng hôn. Theo cách đó cả nước và đá đều mang tính cách vĩnh cửu. Chúng ta cần cái vĩnh cửu này cho đời thường để chế ngự được cái tương đối. Vì thế hành động và công việc của ông- năm 1994 là giáo sư của lớp học mùa hè – quốc tế ở Salzburg hay làm chủ tịch thứ nhất của trường sáng tạo AuE ở Hannover đều là một thông điệp bên cạnh việc sáng tác. Qua đó ông muốn truyền tới thanh niên và trẻ em phép sư phạm mạnh mẽ của mình.

3. Qua phương tiện là đá ông muốn đánh thức trách nhiệm của con người với sự sáng thế đồng thời để ca ngợi những cái được thượng đế tạo ra, những thứ mà người ta không được làm tổn hại.

W.Beher hiểu nghệ thuật không phải là cứ làm không định hướng mà nghệ thuật mang lại sự tranh luận, thể hiện các quan điểm. Nước ở tác phẩm cho người mà cứ chảy róc rách và là điểm định hướng cho người khiếm thị. Các bề mặt khác nhau không chỉ nhìn được mà còn sờ được, cảm nhận được. Nghệ thuật với tất cả mọi giác quan, trái tim và hiểu biết. Ở hòn đá giếng phun này bạn nhìn thấy sự thanh bình, cảm thấy sự cân bằng sinh thái và bạn có thể hoà nhập vào đó thuộc về nơi đó. Khi chạm vào pho tượng bạn cảm thấy thanh bình, cảm thấy cái đẹp.

Anh cảm nhận cái dấu hiện, các hình thể của sự sinh thành, thật tình cảm. Có lẽ đó là sự bí ẩn của nghệ thuật đá. Anh cảm nhận thực tại mà nó không mấy liên quan tới anh nhưng lại ập vào anh. Gvomez Davita đã nói : “Cái cho phép tôi để tôi tồn tại, qua sờ mó, nghe, nhìn, có khi cả ngửi nữa là

những hình ảnh đã đặt tôi vào các quan hệ, một chút gì đó thấy là đẹp. Nơi có nghệ thuật không có quỷ dữ”. Cái đẹp là sự lóng lánh của cái thật (plotin). Trong kinh thánh có thông báo về điều đó: Đá dùng cho việc thánh nên để nguyên không đục đục đẽo gì (Exodus 20,25). Đó là ta trở lại với mường tượng về đá có linh hồn. Về sau các tảng đá làm bàn thờ cũng có được gia công. Theo ngôn ngữ tôn giáo đá cũng có linh hồn. Và qua nghệ thuật ta chạm vào linh hồn không phải chúng ta gia công linh hồn- mà nó gia công chúng ta !

Làm đá là một việc làm chậm rãi. Thời gian thay đổi theo công việc làm đá. Nghệ sỹ luôn biết đá bao nhiêu tuổi. Với W.Beher đá là một sinh thể. Tất cả các sinh thể đều có thời gian sống của chúng. Nếu tôi cho sinh thể thời gian tôi cũng cho nó và cho cả tôi sự cao quý. Điều đó tạo ra một quan hệ với đá trong đó tôi cho đá thời gian và đá cho tôi thời gian. Như vậy đá trở thành đối cực, thành phần đối lập với các hời hợt bề mặt và sự vội vàng !

Tác phẩm điêu khắc làm cho chiều sâu của đá có thể hít thở. Điều W.Beher cảm thấy khi làm đá trong cái khung thời gian vĩnh hằng của đá ông nhận ra ta chỉ là một con người nhỏ bé, một biểu hiện nhỏ bé nhường nào ! “ Tôi cảm thấy với thước đo con người của tôi chỉ là một bánh xe nhỏ trong vận hành vũ trụ, tôi chỉ là một khách thăm bé nhỏ tới từ sự vĩnh hằng và đi vào sự vĩnh hằng. Vì thế việc làm đá không cho phép vội càng gấp gáp”. Đó là lý do W.Beher không làm tác phẩm cụ thể, có hình. Khi làm đá ông chỉ bóc tách vài mẫu nhỏ để người nghệ sỹ có thời gian liên tục kiểm nghiệm hình khối. Mỗi nhát búa như một nhịp tim đập, như một lời cầu nguyện. Khi tác phẩm hoàn thành W.Beher cảm thấy bình an, thoải mái, yên lành hoà nội tâm. Bức tượng giải thoát ông trong sự hài hoà nội giới. Việc làm đá với ông cũng như đối với các họa sỹ vẽ tranh thánh tượng (I komen) - Nó (bức thánh tượng) vẽ trong tôi bức thánh tượng không bao giờ có ký tên. Trong đó lóng lánh hào quang chỉ dẫn về trí tuệ về cái thần thiêng, cá nhân chỉ đứng ở nền phía sau.

4. Nghệ sỹ đóng vai trò mô giới giữa cái đã qua và cái hiện tại. Không phải tôi đã làm ra thứ đó mà là nó đã diễn ra như vậy !

Khi làm đá nghệ sỹ luôn có cảm giác: ta sẽ không bao giờ già được bằng đá. Anh ta cảm thấy thời gian của mình, sự kết thúc trên trần thế của mình. “Hạn hẹp” cái cảm nhận ấy về sự hữu hạn của mình đồng thời cho ông động lực sống, Mỗi chớp mắt là đáng quý biết bao. Câu nói của một nữ tu sỹ Mỹ: Hôm nay là ngày cuối cùng của phần còn lại của đời tôi- đạt tới cái tương đối khi ta làm việc với tảng đá vĩnh hằng. W.Beher bộc bạch: “Khi làm việc càng nghĩ nhiều tới cái vĩnh hằng, thậm chí là cái chết tôi càng trở nên sống động hơn”. Đồng thời tôi nhận được một tương quan mới với những cái thường nhật. Tôi không nói, trời mưa sẽ màn mờ biết bao mà tôi nhận mỗi giọt mưa như là một cái gì làm tươi mới thân tôi.

Tảng đá tôi đang làm có khi có tới 2 tỷ năm tuổi. Nhưng tôi sẽ chỉ sống 80 hay 90 năm. Vì thế tôi phải cho nó cơ hội thể hiện sự vĩnh cửu nằm trong tảng đá ! Nghĩa là không phải nghệ sỹ cho đá 1 cơ hội mà đá cho người nghệ sỹ một cơ hội. Qua làm đá tôi thấy đá đã chạm vào linh hồn tôi, Beher nói: Có lẽ chúng ta khi cem cái tảng đá cũng nên để chúng chạm vào linh hồn mình.

Walter Lampe, Mục Sư

Hải Phòng 10 tháng 4 năm 2007

Người dịch : Nhà phê bình Mỹ thuật Nguyễn Quân